

EXTINDEREA APLICĂRII ACORDULUI DE ASOCIERE ȘI A ZONEI LIBERE DE SCHIMB APROFUNDAT ȘI COMPREHENSIV (ZLSAC) ÎN REGIUNEA TRANSNISTREANĂ: REALITĂȚI, IMPEDIMENTE ȘI OPORTUNITĂȚI

Autor:

Corneliu CIUREA,

Expert Independent

Introducere

Pe data de 18 decembrie 2015, în „Jurnalul Oficial al Uniunii Europene” a fost publicată Decizia Nr. 1/2015 a Consiliului de Asociere UE-RM privind aplicarea Titlului V din Acordul de Asociere între UE și RM pe întreg teritoriul Republicii Moldova. De o manieră destul de încifrată, documentul stipula un singur lucru major - „Titlul V (Comerț și aspecte legate de comerț) din Acordul de Asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte se aplică pe întreg teritoriul Republicii Moldova începând cu 1 ianuarie 2016”.

Într-un limbaj mai puțin sofisticat, decizia Consiliului de Asociere UE-RM prevedea aplicarea și pe teritoriul Transnistriei a regulilor Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZLSAC), intrate în vigoare provizoriu pentru malul drept al Nistrului în toamna anului 2014. Asta înseamnă că, din 2016, regiunea transnistreană a intrat în ZLSAC prevăzută de Acordul de Asociere, semnat de UE și Republica Moldova la 27 iunie 2014.

Amintim, în acest context că, potrivit alineatului 2 din articolul 462 al Acordului de Asociere, „Aplicarea prezentului acord sau a titlului V (Comerț și aspecte legate de comerț) din acesta în zonele din Republica Moldova, în care Guvernul nu exercită un control efectiv, începe de îndată ce Republica Moldova asigură punerea în aplicare și respectarea aplicării depline a prezentului acord sau a titlului V (Comerț și aspecte legate de comerț) al acestuia pe întregul său teritoriu”. Din această cauză, după intrarea în vigoare provizorie a Acordului de Asociere, în septembrie 2014, în Republica Moldova au existat două regimuri comerciale cu UE: 1) ZLSAC, care cuprindea malul drept al Nistrului și 2) Preferințele Comerciale Autonome (PCA), acordate de Republicii Moldova anterior semnării Acordului de Asociere și care expiraseră pentru Chișinău, însă rămăneau valabile pentru Tiraspol și după 1 septembrie 2014.

Pornind de la prevederile articolului 462 și pentru a elimina existența celor două regimuri comerciale paralele, la sfârșitul anului 2015 Guvernul Republicii Moldova a informat Comisia Europeană că va putea asigura punerea în aplicare și respectarea aplicării depline a titlului V (Comerț și aspecte legate de comerț) din AA pe întregul său teritoriu, începând cu 1 ianuarie 2016.

Astfel, s-a încheiat o fază destul de îndelungată de confruntări între Chișinău și Tiraspol, care avea drept miză obținerea, de către partea transnistreană, a dreptului de a continua comerțul cu Uniunea Europeană fără aplicarea taxelor vamale. Această

confruntare a avut mai multe mize cu caracter deopotrivă economic și politic. În general, Tiraspolul a urmărit ca, prin păstrarea unui regim comercial preferențial cu Uniunea Europeană, să minimizeze pierderile economice pe care le-a avut de suportat ca urmare a tensionării situației din regiune și instituirii a ceea ce ei numesc „blocadă ucraineană”.

În același timp, Chișinăul a folosit pericolul blocării exporturilor transnistrene în UE E pentru a obliga Tiraspolul să se alinieze la legislația moldovenească, aflată în proces de racordare la cea europeană. Astfel, Tiraspolul urmărea să păstreze Preferințele Comerciale Autonome acordate anterior de UE, distanțându-se totodată de Chișinău, în timp ce autoritățile moldovene ținteau să se prevaleze de condiționalitățile Acordului de Asociere și de vulnerabilitățile economice ale Transnistriei pentru a le soma să între în câmpul constituțional moldovenesc și, astfel, pentru a-și extinde suveranitatea pe malul stâng.

Obiective economice și politice a urmărit, în cadrul acestor negocieri, și UE. Pe de o parte, UE a dorit să evite crearea unor precedente inacceptabile, precum existența a două regimuri comerciale paralele în cadrul unui singur stat. Pe de altă parte, Bruxellesul a încercat să evite tensionarea relațiilor cu Rusia, pe care o risca prin punerea în dificultate a Transnistriei - o entitate nerecunoscută funcționând ca un satelit al Rusiei și al intereselor acesteia. Per ansamblu, UE a avut drept scop să păstreze aparențele pur tehnice și economice ale Acordului de Asociere, desfășurând în același timp o diplomatie foarte intensă de tip *shuttle*, pentru a convinge părțile să accepte compromisuri dureroase din punct de vedere politic.

În cele din urmă, decizia Consiliului de Asociere privind punerea în aplicare a ZLSAC pe întreg teritoriul Republicii Moldova, inclusiv malul stâng al Nistrului, reprezintă un compromis de moment, care nu anunță sub nicio formă intrarea definitivă a Transnistriei în Acordul de Asociere UE-RM. Mai mult, Acordul trilateral Bruxelles - Tiraspol - Chișinău, care nu este făcut public, conține o serie de angajamente asumate de toate părțile și care pot fi oricând denunțate.

În plus, fiecare parte interpretează înțelegerea obținută în funcție de propriile interese și are obiective pe care nu le anunță (agenda ascunsă). Astfel, Tiraspolul are motive să fie satisfăcut de actuala stare de lucruri, deoarece a obținut dreptul să exporte în continuare în UE fără a semna vreun acord ce ar recunoaște incorporarea Transnistriei în Acordul de Asociere UE-RM. Chișinăul este în drept să constate, la rândul său,

că prin acceptarea condițiilor ZLSAC, Transnistria a devenit parte a Acordului de Asociere UE-RM, fiind obligată să se racordeze, treptat, la legislația moldovenească. În definitiv, Uniunea Europeană poate fi mulțumită pentru că a găsit o formula de includere a Transnistriei în cadrul ZLSAC, fără a crea antagonisme la adresa Rusiei și fără a înstrăina Chișinăului.

1. Viziuni concurente asupra implementării ZLSAC în Transnistria

Dezbaterea privind implementarea ZLSAC în Transnistria a fost destul de activă începând cu anul 2013 în ea fiind implicați experți atât de la Chișinău și Tiraspol, cât și din Uniunea Europeană. Experții moldoveni și cei europeni (în special, economiștii din „Berlin Economics”) aveau viziuni asemănătoare, care puteau fi reduse la următoarele teze:

- Transnistria nu poate beneficia la nesfârșit de Preferințele Comerciale Autonome, deoarece UE nu poate accepta două regimuri comerciale paralele;
- Transnistria beneficia, până în 2016, de un regim comercial asimetric cu UE, ceea ce crea o relație inegală între exportatorii transnistreni, pe de o parte, și cei moldoveni și europeni, pe de altă parte. Asimetria rezulta din faptul că Tiraspolul aplica taxe vamale la import, în timp ce exporturile transnistrene erau scutite de taxe vamale în UE;
- Comerțul cu UE și Republica Moldova este vital pentru economia Transnistriei, fiind în continuă creștere și ajungând până la 63,3% în 2015;
- Implementarea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător va aduce beneficii economice Transnistriei (3-4%), în timp ce respingerea acestui regim comercial se va solda cu pierderi de circa 5% pentru economia transnistreană;
- Din păcate, Transnistria nu a dorit să se implice serios în negocierea Acordului de Asociere UE-RM, delegând un singur observator la acea etapă. Este un fapt ce a înrăutățit pozițiile Tiraspolului, care a ratat prilejul să obțină anumite avantaje (de exemplu, finanțări);
- De facto, negociatorii Acordului - atât cei din partea Chișinăului, cât și cei din partea Bruxellesului - pledau pentru cel mai favorabil scenariu pentru Transnistria, și anume, implementarea totală a ZLSAC. Totuși, era acceptată și implementarea parțială, în cazul în care riscurile politice pentru Transnistria se dovedeau a fi insurmontabile.

Este adevărat că printre experții moldoveni și cei

europeni puteau fi remarcate și anumite diferențe de opinie, care sunt extrem de relevante pentru înțelegerea priorităților Chișinăului și Bruxellesului. Înainte de toate, se atesta un interes mult mai mare al experților moldoveni pentru problematica politică, ceea ce deseori lipsea în abordarea omologilor din UE. Chișinăul vedea problema includerii Transnistriei în ZLSAC ca fiind subordonată obiectivului mult mai important de reintegrare a țării.

Drept urmare, negociatorii moldoveni avansau două teze fundamentale: 1) „integrarea economică mai strânsă a Republicii Moldova cu UE este o premisă pentru soluționarea conflictului transnistrean și nu invers”¹; aceasta deriva din conceptul „integrarea *first*, reintegrarea *second*” („mai întâi integrare, apoi reintegrare”), care sugera că procesul de integrare europeană a Republicii Moldova nu trebuie să fie condiționat de reintegrarea țării; 2) ideea angajării Transnistriei în proces, pentru a evita posibila escaladare a conflictului cu Rusia - „regiunea transnistreană în niciun caz nu trebuie înstrăinată de Moldova, iar cursul de reintegrare al Moldovei în niciun caz nu trebuie periclitat. Implementarea ZLSAC doar pe teritoriul din dreapta Nistrului, în paralel cu anularea Preferințelor Comerciale Autonome de care la moment beneficiază țara noastră (inclusiv Transnistria), nu este o soluție bună, deoarece conflictul ar putea să escaladeze, în loc să fie aplanat”².

Trebuie să recunoaștem că aceste două idei nu sunt în totalitate congruente. Accentul pus pe ireversibilitatea integrării europene a Republicii Moldova ca un posibil model de urmat pentru Transnistria prevede, mai curând, o dinamică succesivă a procesului de integrare - „Moldova *first*, Transnistria *second*” - și nu una concomitentă. Din această perspectivă, procesul de reintegrare putea avea traiectorii diferite.

În cazul în care se pune accentul pe ideea preeminenței integrării în fața reintegrării, Transnistria putea fi lipsită de PCA și decuplată temporar de la ZLSAC, pentru a nu împiedica procesul de integrare europeană a Chișinăului. În cel mai prost scenariu aceasta putea să însemne o blocadă moldo-ucraineană a Transnistriei. Dacă se opta pentru evitarea escaladării conflictului cu Rusia, teritoriul de peste Nistru trebuia să fie inclus într-un aranjament regional ce i-ar fi acordat, de exemplu, dreptul de a beneficia în continuare de PCA.

Detensionarea situației ar fi putut să se întâmple cu prețul unor serioase pierderi de imagine a Republicii

1 <http://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/791-transnistria-%C8%99i-zona-de-liber-schimb-aprofundat-%C8%99i-cuprinz%C4%83tor-buturuga-mic%C4%83-r%C4%83stoarn%C4%83-carul-mare?&category=184>

2 Ibidem

Moldova, căreia i s-ar fi dat de înțeles că procesul de integrare europeană a țării este dependent de procesul de reintegrare, iar acest fapt i-ar fi permis Tiraspolului să controleze parcursul european al Chișinăului.

Din cauza caracterului contradictoriu al acestor idei, Chișinăul niciodată nu și-a formulat foarte clar propria poziție. Republica Moldova dorea o racordare deplină a Tiraspolului la Acordul de Asociere UE-MD pe motiv că regiunea transnistreană este parte a Republicii Moldova. În același timp, autoritățile moldovene erau îngrijorate de o posibilă tensionare a situației, în cazul în care Tiraspolul ar refuzat să se conformeze. În aceste condiții, Chișinăul a preferat să adopte politica strălucului, cedând inițiativa Bruxellesului.

Singurele documente importante pregătite de Chișinău în colaborare cu structurile europene au fost cele care porneau de la convingerea fermă că Tiraspolul va accepta ZLSAC pe malul stâng al Nistrului. La mijlocul anului 2015, a fost pregătit Conceptul, iar ulterior Foaia de Parcurș privind facilitarea comerțului cu Uniunea Europeană, care pornea de la ideea că Transnistria se va conforma necondiționat tuturor cerințelor (deși denumirea foi de parcurs lăsa loc pentru interpretări). În prima parte, Foaia de parcurs prevedea elementele obligatorii și necesare pentru a fi realizate până la 01.01.2016: înregistrarea agenților economici de pe malul stâng, alinierea nivelurilor taxelor vamale cu cele aplicabile pe malul drept; autorizarea, de către structurile de pe malul stâng, a desfășurării unor inspecții comune ANSA-UE la unitățile relevante în vederea exportului de produse agroalimentare în UE; acceptarea de către Tiraspol a inspecțiilor efectuate de serviciile vamale ale Moldovei la agenții economici de peste Nistru; conformarea companiilor transnistrene la cerințele vamale privind originea mărfurilor și, eventual, la criteriile sanitare și fitosanitare aplicabile pe malul drept al Nistrului.

Aceste documente nu au fost publicate oficial și au relevat doar speranța, pe care Chișinăul o nutrea în acea perioadă, că Tiraspolul va ceda în cadrul acestor discuții. Experții europeni au avut o poziție mult mai tehnică, ignorând de multe ori problematica politică legată de reintegrarea Republicii Moldova. În luările lor de atitudine nu o dată se resimțea faptul că ei nu insistă pe racordarea legilor aplicate în regiunea transnistreană la legislația Republicii Moldova, ci doar se sugera punerea legislației transnistrene în concordanță cu cerințele ZLSAC.

Astfel, prin omisiune, se admitea că Tiraspolul putea avea propria cale de participare la ZLSAC, diferită de cea a Chișinăului. De facto, negocierii

UE ignorau aproape în totalitate problematica reintegrării țării, vorbind despre ZLSAC pentru Transnistria în termenii unui proces de integrare europeană opus integrării euroasiatice a regiunii³. Poziția mai conciliantă a UE se explică, probabil, prin dorința oficialilor de la Bruxelles de a evita apariția unor antagonisme cu Rusia și blocarea Transnistriei.

De asemenea, experții europeni nu urmăreau să convingă Tiraspolul să accepte ZLSAC, preferând utilizarea unor termeni mai puțin angajanti, precum „consolidarea comerțului extern”. Astfel, UE a acceptat o abordare diferențiată a Tiraspolului, renunțând la aplicarea regulilor clar stabilite în Acordul de Asociere (principiul „all or nothing”, total sau nimic”). Ținând cont de situația specială în care se afla regiunea transnistreană (conflictul nesoluționat și valoarea neînsemnată a economiei transnistrene), UE era dispusă să accepte soluții intermediare, care să nu se bazeze pe necesitatea îndeplinirii complete a tuturor cerințelor stabilite de ZLSAC.

O asemenea poziție conciliantă a rezultat dintr-o dezbatere politică purtată în cadrul UE. Inițial, au existat două puncte de vedere⁴. Primul sugera că doar o abordare dură și consecventă, care va lipsi agenții economici din Transnistria de beneficiile unui regim comercial preferențial cu UE, va putea să determine Tiraspolul să accepte condițiile ZLSAC. O viziune diametral opusă sugera însă că presiunile și sancțiunile UE, aplicate Transnistriei, ar putea să aibă un efect contrar, forțând autoritățile separatiste să caute integrarea cu spațiul eurasiatic, respectiv Transnistria refuzând în totalitate opțiunea europeană. În cele din urmă, câștig de cauză a avut cea de-a doua viziune, care a impus Bruxellesului o abordare pragmatică și reconciliantă.

Această schimbare de optică a fost resimțită în cea de-a doua parte a anului 2015, când au fost publicate două studii ce reflectau o nouă abordare a problematicii ZLSAC/regimului comercial preferențial pentru Transnistria. La 1 iulie, experții germani de la „Berlin Economics” au publicat un studiu intitulat „Liberalizarea comerțului în Transnistria. Impactul estimat al reducerii tarifului la import și propuneri pentru surse alternative de venit”. În cadrul acestui studiu, pentru prima dată, a fost luat serios în calcul riscurile eliminării taxelor vamale pentru Transnistria, ca urmare a introducerii prevederilor ZLSAC.

Potrivit estimărilor experților germani, pierderile pe care ar putea să le suporte Transnistria vor atinge cifra de 4,3% din veniturile bugetare sau 1,3% din

³ http://get-moldau.de/download/policypapers/2013/2013.06.04_DCFTA%20Transnistria_en.pdf

⁴ Ibidem

PIB-ul regiunii pentru anul 2016⁵. Soluția propusă de „Berlin Economics” prevedea, ca măsură compensatorie, reforma sistemului fiscal al Transnistriei și introducerea unor noi surse de venit. Pierderile rezultate de pe urma abolirii taxelor vamale la import ar fi putut fi compensate prin introducerea unui sistem eficient și simplu de colectare a TVA. Introducerea TVA s-ar fi putut produce în două etape, pentru început acest impozit fiind aplicat doar companiilor mari.

Propunerea de aplicare a măsurilor compensatorii Transnistriei (în special, introducerea TVA) a devenit abordarea oficială a UE. O sinteză a acestei abordări a apărut în septembrie 2015 în studiul „Implementarea Acordului de Asociere în regiunea transnistreană: misiune posibilă?”⁶, realizat de „Expert-Grup”. Autorii studiului în cauză consideră că Transnistria este supusă unor riscuri mai mari la implementarea ZLSAC, decât cele cărora trebuie să le facă față Moldova, din care cauză îngrijorările Tiraspolului trebuie tratate cu maximă atenție. Potrivit experților, motivul acestor îngrijorări „rezidă în faptul că economia regiunii este mult mai expusă la liberalizarea comerțului în comparație cu restul țării (din cauza taxelor la import mult mai mari și a ponderii semnificative a acestei surse de venit în bugetul regiunii)”.

Această idee - de altfel, extrem de discutabilă și contestată de experții transnistreni -, a condus la alte concluzii cruciale. Înainte de toate, a fost consolidată abordarea preferențială a Transnistriei, care stipula „implementarea celor mai de bază cerințe tehnice care, pe de o parte, ar face firmele de pe malul stâng al Nistrului să beneficieze de accesul preferențial la UE, iar pe de altă parte nu ar fi percepute ca și angajamente în cadrul AA/ZLSAC”. Astfel, nu se mai insista asupra implementării depline a ZLSAC în Transnistria. Drept corolar al acestei abordări preferențiale erau sugerate o serie de acțiuni care includeau ca necesare reforma sistemului fiscal și introducerea TVA.

„Expert Grup” pleda, în același timp, pentru o foaie de parcurs separată pentru Transnistria, nesincronizată cu Acordul de Asociere. Autorii scriau că „este necesar să fie admise perioade de tranziție mai lungi pentru cele mai sensibile sectoare ale economiei din regiune (produse textile și din piele, încălțăminte, animale vii și produse de origine animală)... Mai mult decât atât, autoritățile transnistrene ar trebui să pună în aplicare o reformă fiscală cuprinzătoare, ce ar putea fi susținută de partenerii-cheie de dezvoltare ai Republicii Moldova și care ar consta din două elemente importante: (i)

⁵ Ibidem

⁶ http://www.berlin-economics.com/download/studien/2015.07.01_Transnistria_Import_Tariff_Impact_en.pdf

implementarea unui sistem transparent și simplu de TVA; și (ii) îmbunătățirea compatibilității între sistemele fiscale de pe ambele maluri ale Nistrului și alinierea acestora la standardele internaționale”.

Descrierea pozițiilor părților ar fi incompletă, dacă nu am menționa și argumentele părții transnistrene. Așadar, Tiraspolul nu respingea în totalitate ideea regimului comercial preferențial cu UE, dar avea câteva momente-cheie ce intrau în conflict cu poziția moldovenilor și a europenilor. Le vom menționa pe scurt.

În primul rând, Tiraspolul avea obiecții cu privire la natura Acordului de Asociere UE-RM și partea legată de ZLSAC a acestuia. În opinia transnistrenilor, AA este eminentamente politic, urmărește trecerea Transnistriei sub control occidental prin prevederile ce țin de termenii „Aprofundat” și „Cuprinzător”, deși Tiraspolul are un alt vector de integrare și nu face nicio referință la Transnistria, ceea ce înseamnă că nu cuprinde această regiune.

În al doilea rând, Tiraspolul dorea să semneze cu Bruxellesul un document separat privind regimul comercial preferențial cu UE, ocolind Chișinăul. Potrivit autorităților transnistrene, un asemenea document bilateral ar fi exprimat mai bine esența relației economice a regiunii cu UE, pe de o parte și cu Republica Moldova, pe de altă parte. În opinia experților transnistreni, problematica relațiilor comerciale dintre malul stâng și cel drept ale Nistrului este diferită în raport cu natura relațiilor comerciale dintre Transnistria și UE, respectiv era necesară crearea unei zone economice libere separate Transnistria-Moldova. Expertul transnistrean Vladimir Iastrebciaik vorbea chiar de instituirea unei zone economice libere regionale⁷.

În al treilea rând, Tiraspolul considera că discuțiile privind includerea Transnistriei în ZLSAC sunt premature, deoarece malul stâng n-a fost parte la negocieri și nu beneficiază de un sprijin financiar adecvat, necesar pentru reformele profunde prevăzute de Acordul de Asociere UE-RM.

În al patrulea rând, experții transnistreni negau una din principalele teze ale argumentației moldo-europene, și anume, că regimul comercial dintre Transnistria și UE, bazat pe PCA, este unul asimetric și discriminator. Această argumentație a avut o evoluție în timp. În faza inițială, europenii considerau respectivul regim comercial drept injust în raport cu cel moldovenesc, din cauza nivelurilor mai ridicate ale taxelor vamale în Transnistria (în medie 7%). Experții transnistreni au explicat că aceste bariere tarifare excesive sunt, mai curând, o iluzie și asta pentru că, spre deosebire de Moldova, în Transnistria nu se aplică TVA, care pe malul drept constituie

⁷ <http://ape.md/lib.php?l=ro&tidc=156>

20%. Potrivit acelorași experți transnistreni, ponderea taxelor vamale în bugetul regiunii este de doar 14%, în timp ce pentru bugetul Republicii Moldova această cifră este de 70%. Astfel, în cea de-a doua fază, negociatorii europeni au pus problema compensării acelor pierderi bugetare de 14%, cea mai bună metodă fiind considerată introducerea TVA. O asemenea abordare a fost acceptată de către experții transnistreni, pentru că ea le oferea o scuză pentru întârzierea aplicării ZLSAC.

Ideea introducerii TVA întâmpină o rezistență puternică în Transnistria, fiind o modificare fiscală ce afectează, în mod special, importatorii. Or, în Transnistria, principalul importator este Compania „Șerif” care, având pârghii de control asupra majorității parlamentare, dispune de resursele necesare pentru a bloca, în Sovietul Suprem de la Tiraspol, inițiative de acest gen.

Astfel, putem constata că, până la începutul lunii septembrie 2015, fiecare dintre părți își formulase clar pozițiile. Reprezentanții Bruxellesului făceau naveta între Chișinău și Tiraspol pentru a armoniza pozițiile părților, iar punctul comun de plecare îl reprezentau cerințele minime ale UE față de Tiraspol: Transnistria urma să anuleze taxele vamale la bunurile importate din UE, deci, să aplice același tarif vamal ca și Republica Moldova⁸. De asemenea, UE s-a oferit să acorde tot sprijinul necesar pentru procurarea soft-ului, dar și hardware-ului necesare pentru introducerea TVA. În același timp, toată lumea înțelegea foarte bine că Tiraspolul era extrem de îngrijorat privitor la posibilitatea de a pierde preferințele pentru exportul în UE, respectiv dorea ca anularea taxelor vamale să fie amânată pentru o perioadă ulterioară începutului anului 2016.

2. Conferința de consolidare a încrederii din Bavaria și deciziile ulterioare privind implementarea ZLSAC în Transnistria

Decizia privind aplicarea ZLSAC în Transnistria a fost luată în cadrul Conferinței anuale de două zile ținute în orașul german Rottach-Egern. Este interesant de menționat că rezultatele acestei conferințe n-au fost publicate nicăieri,

⁸ Pe lângă anularea taxelor vamale, în analiza tematică „Pregătirea implementării Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZLSAC) în regiunea Transnistreană a Republicii Moldova” Iulian Groza indică și alte două condiții: 1) Asigurarea certificării originii bunurilor de către autoritățile vamale ale Republicii Moldova pentru exportatorii din regiunea transnistreană și 2) Evaluarea de către autoritățile competente ale Republicii Moldova a standardelor sanitare și fito-sanitare, respectiv eliberarea certificatelor de conformitate pentru bunurile exportate din regiunea transnistreană spre UE. Nu le evidențiem în analiza noastră deoarece ambele activități sunt realizate de facto în regiunea transnistreană. Doar anularea taxelor vamale comportă un caracter de noutate.

între participanți existând un fel de „gentleman agreement” privind respectarea angajamentelor asumate. Iar decizia luată la nivel politic a fost ținută în secret până în momentul în care aceasta urma să fie publicată în „Jurnalul Oficial al Uniunii Europene”. De asemenea, la Rottach-Egern s-a convenit să fie elaborată o „foaie de parcurs” ce va include elementele ZLSAC care urmează să fie implementate cu stabilirea termenelor-limită. Aceste condiții și angajamente așa și n-au fost date publicității până la momentul apariției acestui studiu, chiar dacă anumite elemente ale înțelegerii verbale s-au scurs în presă.

Ulterior conferinței, au fost realizate mai multe acțiuni menite să dea acestei decizii un caracter legal. Astfel, pe 12 noiembrie 2015, Ministerul Economiei al Republicii Moldova a prezentat Direcției Generale Comerț a Comisiei Europene (DGTRADE) un set de Măsuri de facilitare a comerțului cu UE în regiunea transnistreană, convenite cu Tiraspolul. Proiectul a parcurs procedurile de avizare în instituțiile competente de la Chișinău și Bruxelles, și a fost aprobat pe 18 decembrie 2015 de către Președintele Consiliului de Asocieri RM-UE, Gheorghe Brega, prim-ministru interimar al Republicii Moldova.

Cu toate acestea, în informația oferită de Ministerul Economiei se menționează că, pentru a beneficia de facilitățile comerciale, regiunea transnistreană s-a angajat ca, într-o perioadă determinată de timp, să asigure condiții preferențiale de acces pentru mărfurile și serviciile ce provin din Uniunea Europeană, precum și să efectueze o serie de ajustări ale cadrului comercial-economic și fiscal. Mai mult, dacă vor fi necesități și solicitări, există disponibilitatea de a oferi asistența necesară regiunii în implementarea măsurilor de facilitare a comerțului.

Trebuie să remarcăm că natura exactă a acestor măsuri de facilitare a comerțului așa și nu au fost prezentate sau explicate publicului larg. Caracterul semisecret al acțiunilor pe care urma să le întreprindă Tiraspolul în vederea asigurării implementării ZLSAC pe malul stâng al Nistrului nu trebuie să surprindă, acesta fiind stilul preferat de obicei de UE în relațiile cu partenerii estici. Trebuie să ne amintim, în acest context, că și Acordurile de Asocieri semnate cu Ucraina, Georgia și Moldova au fost negociate fără a fi prezentate publicului, societatea aflând despre conținutul exact al documentului abia după ce el a fost semnat. Este o prudență determinată de sensibilitatea politică sporită a părților participante la înțelegere. Deja putem atesta critici acerbe, lansate de locuitorii și agenții economici de pe malul stâng la adresa autorităților transnistrene pentru faptul că au agreeat acest acord.

Printre ajustările pe care Transnistria urmează să le întreprindă pot fi enumerate următoarele:

- Inițierea eliminării treptate a tarifelor de import, în baza agendelor actualizate convenite cu autoritățile de la Chișinău și Bruxelles. Această acțiune urmează să fie realizată până în anul 2018 și va cuprinde două etape. Prima etapă începe în 2017, ceea ce înseamnă că Transnistria a obținut, de facto, amânarea dorită pe un an de zile. Acest lucru este cumva imputabil Chișinăului și Bruxellesului, care dădeau asigurări că Transnistria va începe să elimine tarifele din anul 2016.
- Implementarea unei reforme fiscale, al cărei element central va fi punerea în aplicare a unui sistem de TVA simplu și transparent.
- Ajustarea procedurilor vamale, a standardelor sanitare și fitosanitare, a politicii în domeniul concurenței și cel al achizițiilor publice, și a politicii fiscale la normele și standardele UE. Totuși, termenele exacte și perioadele de implementare nu au fost aduse la cunoștință.

De asemenea, o mare necunoscută este gradul în care acest acord prevede participarea activă a autorităților transnistrene la colaborarea tehnică cu autoritățile de la Chișinău în subiecte ce țin de eliberarea certificatelor de origine, procedurile vamale, standardele sanitare și fitosanitare, politica în domeniul concurenței, achizițiile publice și politica fiscală. În același timp, Chișinăul și-au asumat angajamentul să nu creeze obstacole în calea exporturilor din regiunea transnistreană, în cazul în care agenții economici transnistreni se conformează tuturor procedurilor. Pentru examinarea unor posibile situații litigioase urmează să fie înființat un comitet prezidat de UE, având ca participanți Chișinăul și Tiraspolul.

Adoptarea acestui acord a trecut aproape neobservată pe malul drept al Nistrului. E adevărat că au existat anumite remarci critice neoficiale, care sugerau faptul că Transnistria nu a putut fi inclusă în totalitate în Acordul de Asocieri/ZLSAC.

Criticii punctau că transnistrenii ar fi obținut o amânare la care sperau foarte mult și că au reușit să evite aplicarea deplină a Acordului de Asocieri pe malul stâng al Nistrului. Acest fapt le permite să spună că nu fac parte, în continuare, din Acordul de Asocieri și că, prin urmare, Chișinăul n-a reușit să-i aducă în câmpul constituțional al Republicii Moldova. Cu toate acestea, rămâne de văzut în ce măsură acordul forțează partea transnistreană să colaboreze cu autoritățile de la Chișinău în vederea aplicării standardelor europene. În principiu, Chișinăul poate fi mulțumit de rezultatele acestui

acord cu UE și Transnistria, și asta pentru că are posibilitatea, în continuare, să exercite presiune asupra Tiraspolului, bazându-se pe prevederile Acordului de Asocieri și Foi de Parcurs.

O situație diferită se atestă în Transnistria, unde se aud critici mult mai severe față de autoritățile de la Tiraspol. Guvernul regiunii separatiste a încercat să diminueze impactul acestor critici prin câteva declarații triumfaliste făcute la începutul lunii decembrie, cu mult înainte de publicarea deciziei în „Jurnalul oficial al UE”.

Așa-numitul minister de externe transnistrean, care a participat la negocieri, a susținut că autoritățile au fost capabile să prevină „tentative de includere forțată a Transnistriei în spațiul juridic și economic al Republicii Moldova” și că s-a reușit evitarea „impunerii, pentru Transnistria, a unui acord încheiat doar între Moldova și UE”. Instituția a susținut, de asemenea, că „pentru agenții economici din republica moldovenească nistreană nu există cerințe suplimentare sau speciale pentru implementarea unor reglementări și standarde sau pentru efectuarea unor controale din partea unor instituții abilitate”.

Cu toate acestea, ulterior a devenit clar că, din partea Transnistriei, încheierea acordului implică acțiuni de anulare a tarifelor de import, de armonizare a legislației la normele europene și de certificare a originii bunurilor, dar și reforma sistemului fiscal. În aceste condiții, anumite centre pro-ruse au început să-l acuze pe Evgheni Șevciuk de trădare de stat, pornind de la ideea că opțiunea Transnistriei privind vectorul integraționist a fost exprimată încă în cadrul referendumului din 2006, atunci când Tiraspolul ar fi decis integrarea euroasiatică¹⁰. Astfel, conducerea regiunii separatiste a nimerit sub lovituri dure, pe motiv că ar fi schimbat vectorul de dezvoltare al Transnistriei.

În aceste condiții, putem constata că acordul privind aplicarea ZLSAC pe teritoriul Transnistriei constrânge Tiraspolul să întreprindă măsuri ce vor crea tensiuni în regiune. Din punct de vedere politic, această înțelegere complică și mai mult situația președintelui Șevciuk, care probabil va participa, în anul curent, în campania pentru realegerea sa în funcția de președinte al Transnistriei. O eventuală înfrângere a partidei prezidențiale va complica procesul de implementare a AA/ZLSAC pe malul stâng al Nistrului, iar venirea la guvernare a unor forțe mai radicale ar putea chiar conduce la blocarea îndeplinirii acestui acord.

⁹ <http://regnum.ru/news/polit/2043506.html>

¹⁰ http://pmrf2.ru/0100_all-articles/lozh-i-izmena-shevchuka-nalitsa

3. Viitorul relațiilor comerciale dintre Chișinău și Tiraspol

Comerțul cu Transnistria reprezintă o pârghie importantă, folosită de Chișinău pentru a ține Tiraspolul sub control. Transnistrenii deplâng în permanență faptul că toate problemele din economia regiunii își au originea în anul 2006, când autoritățile moldovene au înlocuit ștampilele vamale, și că acest lucru a demonstrat că, în ceea ce ține de activitatea de comerț, Transnistria este tot mai mult supusă controlului exercitat de Chișinău.

Vorba e că, până în 2001, Chișinăul elibera ștampilele vamale Tiraspolului, ceea ce îi permitea regiunii separatiste să desfășoare activitate economică externă. În 2001, Chișinăul sistează această practică. Cu toate acestea, Ucraina continua să accepte ștampilele vamale vechi ale Republicii Moldova, ceea ce îi oferea Transnistriei posibilitatea de a exporta în continuare. Din anul 2006, însă, Ucraina refuză să mai accepte ștampilele vechi, obligând malul stâng să ceară înregistrarea agenților economici transnistreni pe malul drept. Drept urmare a acestor acțiuni întreprinse de Chișinău și, ulterior, de Kiev, agenții economici din regiune au fost obligați să se înregistreze în Republica Moldova, respectiv autoritățile moldovene au obținut posibilitatea de a exercita presiune asupra lor.

Tiraspolul a considerat că modificarea regulilor de activitate economică a exportatorilor de pe malul stâng sunt un instrument de presiune asupra Transnistriei și le-a calificat drept adevărate sancțiuni. În opinia autorităților separatiste, este vorba de o blocadă economică a Transnistriei instituită de Republica Moldova, blocadă ce ar putea să se intensifice după semnarea Acordului de Asociere. De facto, transnistrenii definesc drept blocadă toate activitățile Chișinăului ce creează impedimente în calea exportatorilor transnistreni - blocada comercială, blocada căii ferate („deblocată” în 2012), blocada auto, blocada frontierei prin instituirea controlului comun moldo-ucrainean la punctele de trecere. Potrivit lor, începând cu anul 2006, pierderile totale în urma așa-numitei „blocade” constituie 450-500 milioane de dolari.

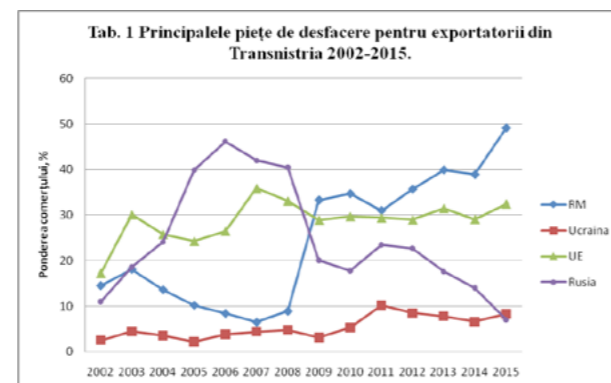
Chișinăul vede diferit această problemă și, pornind de la faptul că Transnistria este o entitate nerecunoscută, exclude din start noțiunea de „blocadă”. În plus, relațiile comerciale dintre e Chișinău și Tiraspol nu confirmă teza „blocadei”. Comerțul dintre cele două maluri ale Nistrului este caracterizat, în ultimii șapte ani, printr-o creștere de la 217,2 în 2009 la 395,5 milioane de dolari în 2014 (record absolut), coborând un pic în 2015, până la 376,9 milioane de dolari. În structura comerțului Transnistriei, ponderea comerțului cu Republica

Moldova a crescut de la 12,8% până la 21,5%.

Exportul transnistrean în Republica Moldova a crescut, în perioada specificată, de la 192,3 până la 299,9 milioane de dolari. Ponderea acestor exporturi s-a ridicat de la 34,0% până la 49,0%. Importurile din Republica Moldova, pentru aceeași perioadă, au crescut de la 24,9 până la 77 milioane de dolari. În structura mărfurilor importate în Transnistria, aceste cifre au reprezentat doar 3,0%, respectiv 7,0%.

Astfel, relațiile economice dintre cele maluri s-au intensificat brusc, malul drept devenind cea mai importantă piață de desfacere pentru Transnistria. După cum vedem din tabelul 1, pe parcursul acestor ani, Republica Moldova a devenit de departe principala destinație a exporturilor agenților economici transnistreni, depășind în acest sens și UE, și Rusia¹¹.

Liderii de la Tiraspol definesc această stare de lucruri ca fiind „comerț cu de-a sila” (торговля по неволе), ca antiteză la situația pe care ei o numesc „comerț din dragoste” (торговля по любви). În opinia lor, comerțul „din dragoste” între ambele maluri poate avea loc în cazul în care este creată o zonă economică liberă regională dintre Republica Moldova și Transnistria. Chișinăul ar folosi, în aceste condiții, standardele transnistrene pentru exporturile în Rusia, iar Tiraspolul ar profita de structurile de certificare și autorizare din Moldova pentru a exporta în UE. Respectiv, ambele maluri ar rămâne în zone distincte de integrare economică și politică: Republica Moldova în Uniunea Europeană, iar Transnistria - în Uniunea Economică Euroasiatică.

Evident că o asemenea formulă nu poate fi acceptată de Chișinău, care preferă conceptul de „spațiu economic comun”, având în vedere graduala racordare a economiei Transnistriei la standardele europene și cele moldovenești. Nici UE nu poate accepta ideea unei zone economice libere regionale

11 Статистический ежегодник Приднестровской Молдавской Республики 2014, ГС Статистики, Тирасполь, 2014. Государственный таможенный комитет ПМР, <http://customs.tiraspol.net/content/category/18/69/148/>

cu doi vectori diferiți de integrare, în condițiile în care Transnistria este o entitate nerecunoscută.

Ținând cont de această dinamică, Republica Moldova a construit propriul model comercial cu Transnistria, la a cărui bază stau trei considerente politice, nu economice: 1) Transnistria rămâne un stat nerecunoscut (spre deosebire de Crimeea, anexată de Rusia și Abhazia și Osetia de Sud, care sunt parțial recunoscute de câteva state ONU, inclusiv Rusia) și, din acest punct de vedere, Chișinăul are șanse reale s-o readucă treptat într-un spațiu economic comun; 2) Având în vedere posibilitatea păstrării acestei șanse, Moldova nu va atribui Transnistriei statutul de „teritoriu temporar ocupat” (precum îl au mai sus menționatele regiuni separatiste din Ucraina și Georgia), ceea ce va permite desfășurarea unor operațiuni economice în conformitate cu regulile stabilite de Chișinău; 3) Transnistria urmează să aplice treptat regulile comerciale, dar și de altă natură, stipulate în Acordul de Asociere Uniunea Europeană - Republica Moldova, astfel racordându-se atât la standardele europene, cât și la cele moldovene (în curs de ajustare la cele comunitare).

Comerțul dintre Chișinău și Tiraspol este unul neformalizat (nu există reguli unanim acceptate, exprimate în cadrul unor documente oficiale), dar legal, întrucât se desfășoară după regulile stabilite de fiecare dintre părți, pe care cealaltă parte este nevoită să le accepte. În atare condiții, Chișinăul este avantajat în raport cu Tiraspolul, și asta pentru că autoritățile moldovene consideră acest comerț bilateral drept comerț intern, percepând TVA atât pentru bunurile comercializate în Transnistria, cât și viceversa. La rândul său, Tiraspolul vrea să confere acestor tranzacții caracterul unui comerț dintre două state, acuzând dubla impunere și solicitând stabilirea unor reguli de percepere a TVA în funcție fie de țara de destinație, fie de țara producătoare. În mod logic, pe motiv politic, Chișinăul refuză acest aranjament și obligă, astfel, Transnistria să se racordeze la standardele Republicii Moldova.

După ce Transnistria a acceptat extinderea aplicării ZLSAC pe teritoriul său, Chișinăul are un traseu mai mult sau mai puțin clar de parcurs. O primă constatare ce urmează să fie făcută este că Transnistria a devenit parte a Acordului de Asociere UE-RM. Acest fapt rezultă în mod logic din prevederile Acordului. Amintim, în contextul dat, că potrivit Articolului 462 al Acordului doar Republica Moldova poate să ceară punerea în aplicare a Acordului de Asociere și a Titlului V (ZLSAC) pe teritoriile pe care nu le controlează în mod efectiv, ceea ce Chișinăul a și făcut formal pe 12 noiembrie 2015. Astfel, procedura care s-a desfășurat la sfârșitul anului 2015 este în deplină

consonanță cu prevederile Acordului de Asociere, ceea ce a și fost stipulat în decizia finală a UE, care a menționat punerea în aplicare pe întreg teritoriul Republicii Moldova a Titlului 5 al Acordului.

În acest context rămân, totuși, nelămurite două lucruri. În primul rând, pe teritoriul Transnistriei se aplică doar Titlul 5, nu întreg Acordul, ceea ce înseamnă că s-a acceptat implementarea Zonei de Liber Schimb cu UE, dar nu și partea legată de aprofundare și cuprindere (ZLS fără AC). După demararea aplicării Titlului 5, Chișinăul urmează să insiste pe implementarea de către Tiraspol a celorlalte prevederi ale Acordului, nu doar a titlului 5. Acest fapt este prevăzut deja în foaia de parcurs, în care este indicat că Transnistria trebuie să-și racordeze legislația din domeniul proprietății intelectuale, concurenței etc. - deși nu sunt stabilite termene clare pentru realizarea acestor angajamente.

În al doilea rând, Chișinăul și Bruxellesul au consimțit să accepte, deocamdată, o ficțiune. Potrivit articolului 462, aplicarea Titlului 5 și a întregului Acord se produce doar atunci când „Moldova asigură punerea în aplicare și respectarea aplicării depline a prezentului acord sau a titlului V (Comerț și aspecte legate de comerț) al acestuia pe întregul său teritoriu”. Moldova a asigurat aplicarea Titlului V fără ca să poată garanta nimic, neavând niciun control asupra implementării lui în Transnistria. UE știe despre această ficțiune, dar consimte, pentru a depăși problema. Astfel, Republica Moldova urmează să obțină un control mai mare asupra procesului de implementare a Acordului în Transnistria, pentru a putea garanta îndeplinirea prevederilor Acordului de Asociere.

În continuare, este de așteptat că Tiraspolul va insista pe formalizarea comerțului bilateral, insistând pe adoptarea unor reguli clare care să transforme comerțul dintre malul drept și malul stâng într-o imitație a comerțului dintre două state. Căci, în opinia transnistrenilor, înainte de a reglementa comerțul cu UE, ambele părți sunt obligate să stabilească reguli clare de joc în relațiile bilaterale. În aceste condiții, Transnistria urmărește să formalizeze comerțul cu Moldova, iar în relațiile cu UE să negocieze evitând Chișinăul și armonizându-și legislația cu cea europeană prin intermediul standardelor rusești.

Tocmai de aceea, Chișinăul poate și trebuie să insiste în continuare pe formalizarea relațiilor comerciale cu Tiraspolul doar în cadrul Acordului de Asociere UE-RM. Respectiv, este de preferat ca Moldova să insiste în continuare pe faptul că Transnistria pune în aplicare Acordul de Asociere UE-RM și nu obține un anume regim preferențial cu UE prin ocolirea Chișinăului. Relațiile bilaterale, în mod logic, urmează să fie subordonate regulilor de bază

al acestui acord, care prevede existența unui spațiu comun și aplicarea legilor europene pe tot teritoriul Republicii Moldova. În așa fel, Chișinăul va respinge pretenția excesivă a Tiraspolului privind crearea unui regim comercial special cu Transnistria și, totodată de excludere a malului drept din discuțiile pe problema regimului comercial al malului stâng cu UE.

De asemenea, Chișinăul poate să clarifice propria poziție în ceea ce privește racordarea legislației transnistrene la standardele europene, prin aplicarea legislației moldovenești. În documentele emise de UE angajamentele Transnistriei sunt formulate destul de vag, fapt ce permite Tiraspolului să pretindă că malul stâng nu are obligația de a aplica legislația moldovenească în materie de certificate de origine, standarde sanitare și fitosanitare, proprietate intelectuală etc. De exemplu, în unele documente găsim formulări extrem de laxe, care slăbesc poziția Chișinăului în negocieri¹². Aceste formulări ridică semne de întrebare cu privire la respectarea suveranității Republicii Moldova.

Concluzii

Decizia Consiliului de Asociere privind punerea în aplicare a ZLSAC pe întreg teritoriul Republicii Moldova, inclusiv Transnistria, reprezintă un compromis de moment, care nu anunță sub nicio formă o intrare definitivă a Transnistriei în Acordul de Asociere UE-RM. Acordul trilateral Bruxelles - Tiraspol - Chișinău nu este făcut public și conține o serie de angajamente care, deși sunt asumate de toate părțile, pot fi oricând denunțate. Fiecare dintre părți interpretează înțelegerea obținută în funcție de propriile interese și are obiective pe care nu le anunță (agenda ascunsă).

În general, Tiraspolul a urmărit să minimizeze pierderile economice de pe urma tensionării situației din regiune și instituirii a ceea ce transnistrenii numesc „blocadă ucraineană” prin păstrarea unui regim comercial preferențial cu Uniunea Europeană. În același timp, Chișinăul a folosit pericolul blocării exporturilor transnistrene în Uniunea Europeană pentru a obliga Tiraspolul să se alinieze la legislația moldovenească aflată în proces de racordare la cea europeană.

Deși implementarea acestui acord rămâne incertă, faptul încheierii lui poate fi considerat drept un mic succes diplomatic al Chișinăului, chiar dacă pe parcursul negocierilor malul drept aplica, mai curând, politica struțului, cedând inițiativa către UE. La fel, Chișinăul poate fi, în principiu, mulțumit

¹² „Transnistria își va moderniza legislația și practicile în domeniul concurenței (Legea antimonopol și comportamentul anticoncurențial) în conformitate cu cele mai bune practici internaționale”.

de rezultatele acestui acord cu UE și Transnistria, pentru că are posibilitatea în continuare să exercite presiune asupra Tiraspolului, obligându-l să țină cont de interacțiunea dintre UE și Moldova. În același timp, după toate probabilitățile, acordul constrânge partea transnistreană să colaboreze cu autoritățile de la Chișinău în vederea aplicării standardelor europene, certificării originii bunurilor și serviciilor vamale.

Prin acceptarea acestui acord, Tiraspolul rezolvă o problemă importantă - continuă să exporte în UE, în condițiile unei dependențe destul de mari de piața europeană. Cu toate acestea, decizia dată creează presiuni interne mari care vin, în special, din partea grupurilor pro-ruse, adepte ale integrării euroasiatice.

Din punct de vedere politic, această înțelegere complică și mai mult situația președintelui Șevciuk, inclusiv în ceea ce ține de probabila sa participare în campania prezidențială din anul curent. O eventuală înfrângere a actualei partide prezidențiale va complica procesul de implementare a AA/ZLSAC pe malul stâng al Nistrului, iar venirea la guvernare a unor forțe mai radicale ar putea chiar conduce la blocarea îndeplinirii acestui acord.

Recomandări

În raport cu malul stâng al Nistrului, Chișinăul urmează să-și construiască politicile comerciale pornind de la următoarele principii:

- Transnistria rămâne un stat nerecunoscut (spre deosebire de Crimeea, care a fost anexată de Rusia, și Abhazia și Osetia de Sud, care sunt parțial recunoscute de câteva state ONU, printre care e Rusia). Din această cauză, Chișinăul urmează să insiste pe conceptul de „spațiu comun”, care va avea în vedere și aplicarea Acordului de Asociere pe malul stâng.
- Comerțul cu Transnistria va rămâne unul de natură internă pentru Republica Moldova. Formalizarea lui sub forma unei zone economice libere regionale vine în contradicție cu principiile de funcționare a unui stat suveran și afectează cursul de integrare europeană a țării. Formalizarea comerțului cu Transnistria se poate produce doar în contextul implementării Acordului de Asociere UE-RM și pornind de la prevederile acestuia.
- Chișinăul va insista pe faptul că aranjamentele obținute la sfârșitul anului 2015 nu reprezintă oferirea unui regim preferențial cu UE pentru Transnistria, ci este parte a Acordului de Asociere UE-RM.
- Chișinăul urmează să insiste pe implementarea,

de către Tiraspol, a celorlalte prevederi ale Acordului și nu doar a Titlului 5. Acest fapt este prevăzut deja în foaia de parcurs, în care este indicat că Transnistria trebuie să-și racordeze legislația din domeniile proprietății intelectuale, concurenței etc., deși nu sunt stabilite termene clare în acest sens.

- Republica Moldova urmează să obțină un control mai mare asupra procesului de implementare a Acordului de Asociere în Transnistria, pentru a putea garanta îndeplinirea prevederilor Acordului de Asociere.
- Chișinăul poate să clarifice propria poziție în ceea ce privește racordarea legislației transnistrene la standardele europene prin aplicarea legislației moldovenești.

Despre Autor:

Corneliu Ciurea (n. 12 noiembrie 1972, Chișinău) este un politolog și comentator politic din Republica Moldova. A absolvit Academia de Studii Economice din Moldova apoi Școala Națională de Studii Politice și Administrative din București. A fost unul dintre vicepreședinții Partidului Social-Liberal din momentul lansării acestei formațiuni la 9 mai 2001 și până la fuziunea sa cu Partidul Democrat din Moldova, la 10 februarie 2008. Între 2006 și 2009 a fost directorul săptămânalului „Democrația”, iar din 2009 până în 2016 a activat ca expert politic la Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” din Chișinău. Analizează evenimentele politice din RM pentru diverse instituții precum European Council of Foreign Relations sau Russian International Affairs Council

Asociația pentru Politica Externă (APE) este o organizație non-guvernamentală a cărei activitate este dedicată susținerii procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană, promovării reformelor democratice și a soluționării politice a problemei transnistrene în contextual integrării europene a țării.

Asociația pentru Politica Externă (APE)
Str. Sciusev, 64, Chișinău, MD-2012
Republica Moldova
Tel.: +373 22 22.44.30; +373 22 21.09.86
Fax: +373 22 21.09.86
E-mail: office@ape.md
www.ape.md
www.europa.md

*Această publicație a fost realizată în cadrul proiectului APE "Promovarea măsurilor de încredere și cooperării sectoriale între R. Moldova și regiunea transnistreană", realizat cu suportul Black Sea Trust for Regional Cooperation, German Marshall Fund of the United States. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Black Sea Trust for Regional Cooperation, German Marshall Fund of the United States.